เวชศาสตร์ฟื้นฟูสาร 2559; 26(3): 77-82
J Thai Rehabil Med 2016; 26(3): 77-82
DOI: 10.14456/jtrm.2016.20

ในหลวงรัชกาลที่ 9 กับงานเวชศาสตร์ฟื้นฟูในประเทศไทย

ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์เสก อักษรานุเคราะห์[1]
ศาสตราจารย์คลินิกเกียรติคุณ แพทย์หญิงอรฉัตร โตษยานนท์[2]
พลตรีหญิงเพื่องฟ้า ฤทธาคนี คุณาดร[3]
[1]ผู้อำนวยการศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู สภากาชาดไทย
[2]อดีตหัวหน้าภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
[3]อดีตหัวหน้างานเวชกรรมฟื้นฟู โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

ดังที่ทราบกันทั่วไปว่า **พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ** ทรงห่วงใยทุกข์สุขและสุขภาพของประชาชนชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งผู้ป่วยโรคเรื้อรังและผู้พิการ ดังจะเห็นได้จากการพระราชทานเครื่องมือด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่โรงพยาบาลศิริราชและโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า และการจัดตั้งสถานพักฟื้นสวางคนิวาศ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างใหญ่หลวงที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนางานเวชศาสตร์ฟื้นฟูและเวชกรรมฟื้นฟูในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดย่อ ดังนี้

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

เมื่อปี พ.ศ.2495 โรคโปลิโอระบาดเป็นครั้งใหญ่ขึ้นในประเทศไทย มีผู้ป่วยเด็กเจ็บป่วยพิการเป็นจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงมีพระราชปรารถผ่านทางราชเลขาธิการ (หม่อมทวีวงศ์ถวัลยศักดิ์) พระราชทานเงินทุน “โปลิโอสงเคราะห์” จำนวน 100,000 บาท เพื่อใช้เป็นประโยชน์แก่ผู้ป่วยโรคไขสันหลังอักเสบในการจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ทางด้านกายภาพบำบัดแก่คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลศิริราช

เงินทุนพระราชทานในครั้งนั้น ได้นำไปจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ทางด้านกายภาพบำบัด เป็นจำนวนทั้งสิ้น 8 รายการ คือ 1) เครื่องกระตุกกล้ามเนื้อ 2 เครื่อง 2) หลอดรังสี infrared 3 เครื่อง 3) เครื่องเพิ่มกำลังไฟฟ้า ขนาด 110V, 40 amp 1 เครื่อง 4) เครื่อง short wave diathermy 2 เครื่อง 5) เครื่อง whirlpool bath 1 เครื่อง 6) เครื่องทำให้น้ำอุ่น heater 1 เครื่อง 7) เครื่องสอนเดิน walker ผู้ใหญ่ 2 เครื่อง และเด็ก 2 เครื่อง และ 8) อ่างน้ำขนาดใหญ่ สำหรับลงแช่ได้ทั้งตัว 1 เครื่อง

อ่างน้ำขนาดใหญ่ หรือ Hubbard tank และ whirlpool bath พระราชทานนี้ ยังใช้การได้อยู่ตราบเท่าทุกวันนี้ โดยผ่านการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดีอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าต่อมาผู้ป่วยโรคโปลิโอจะมีจำนวนลดน้อยลงตามระยะเวลาที่ผ่านไป แต่เครื่องมือดังกล่าวก็ยังใช้เป็นประโยชน์ในการบำบัดรักษาเด็กโรคสมองพิการ ผู้ป่วยที่มีอาการอัมพาตกล้ามเนื้ออ่อนแรงจากโรคหรือสาเหตุอื่น ๆ ปัจจุบัน เครื่องดังกล่าวอยู่ในความดูแลของภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู เครื่อง Hubbard tank พระราชทานนี้ ถือเป็นสมบัติดีเด่น เป็นหนึ่งใน “120 ชิ้นเอกของศิริราช” (120 Memorabilia of Siriraj)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เสด็จเยี่ยมชมและให้ความสนพระทัยกิจการของโรงงานแขน ขาเทียม ที่ตึกมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ หลังจากได้เสด็จมาประกอบพิธีเปิดตึก “72 ปี” ของโรงพยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2516

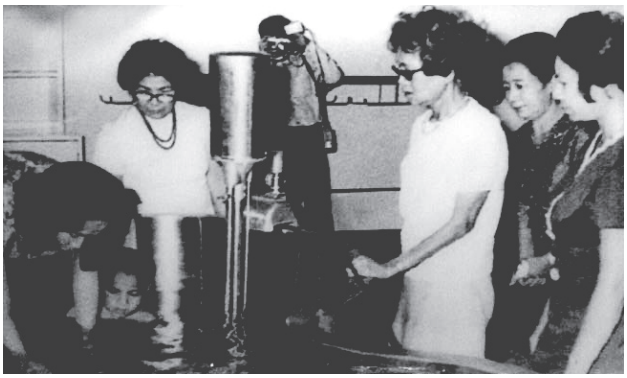

เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2503 สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ (พระยศในขณะนั้น) เสด็จทรงประกอบพิธีเปิดป้ายชื่อตึกและพระราชทานนามว่า “ตึกศรีสังวาลย์” และทรงเยี่ยมชมอ่างธาราบำบัด โดยมีแพทย์หญิงสุนิตย์ สุทธิสารรณกร ถวายคำอธิบาย

ตึกมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ เป็นโรงงานแขนขาเทียม โดยมีอาจารย์ดำรง กิจกุศล (ตำแหน่งในขณะนั้น) หัวหน้าสาขาเครื่องช่วยคนพิการ เป็นผู้ควบคุมดูแลกิจการ เมื่อเดือนมีนาคม 2503 สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ (พระยศขณะนั้น) ได้เสด็จมาเปิดตึกมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ ตึกนี้นับว่าเป็นโรงงานแขนขาเทียมที่ทันสมัยแห่งหนึ่งในยุคนั้น มีชาวไทยและชาวต่างชาติจากละแวกใกล้เคียงมาขอใช้บริการทำแขนขาเทียม ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2518 ตึกนี้ได้ถูกรื้อไป เพื่อสร้างตึกสยามินทร์ การทำแขนขาเทียม จึงย้ายไปอยู่ที่ตึกตรวจโรคนอกเก่าชั้น 1 เรียก "สาขากายอุปกรณ์" ที่ต่อมาได้อยู่ในความดูแล ของภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2536

ตึกศรีสังวาลย์ (9 ชั้น) ที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ อดีตเคยเป็นตึก 3 ชั้น และตึกเล็ก (สระน้ำ) 1 ชั้น ได้รับพระราชทานนามว่า "**ตึกศรีสังวาลย์**" เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2503 สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ (พระยศขณะนั้น) ขณะดำรงตำแหน่งเป็น "ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์" ได้เสด็จมาทรงประกอบพิธีเปิดตึก "ศรีสังวาลย์"ณ โรงพยาบาลศิริราช ในพระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ตึกดังกล่าวได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่สำหรับให้การดูแลบำบัดรักษาผู้เจ็บป่วยและผู้พิการ ตลอดจนเป็นแหล่งใช้ประโยชน์ สำหรับการศึกษาแก่แพทย์ นักศึกษาแพทย์ นักศึกษากายภาพบำบัด และผู้สนใจอื่น ๆ เนื่องจากผู้ป่วยที่มารับบริการการรักษามีจำนวนมากขึ้น พื้นที่เดิมที่มีอยู่ไม่พอเพียง ในปี พ.ศ. 2528-2530 อาคารศรีสังวาลย์นี้ ได้ถูกยุบและสร้างเป็นอาคารใหม่ 8 ชั้น (ต่อมาเพิ่มเป็น 9 ชั้น) และตึกเล็ก (อาคารสระน้ำ) สร้างเป็น 4 ชั้น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้เสด็จมาเปิดตึก "ตึกศรีสังวาลย์" ใหม่ เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2530 เป็นที่ปฏิบัติงานของภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู ตลอดมาจนปัจจุบัน

นอกจากพระราชกรณียกิจ ที่เกี่ยวข้องกับงานเวชศาสตร์ฟื้นฟู ดังกล่าวมาเบื้องต้นแล้วนั้น ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณในการที่ได้รับโอกาส ให้ได้มีส่วนร่วมถวายการดูแลบำบัดรักษาแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และพระบรมวงศานุวงศ์หลาย ๆ พระองค์ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นับว่าเป็นเกียรติยศ ความภาคภูมิใจของภาควิชาฯ อย่างหาที่สุดมิได้ ซึ่งได้จดจารจารึกไว้ในหัวใจชั่วนิรันดร์

โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

พลตรีขุนปทุมโรคประหารได้เริ่มการก่อตั้งแผนกกายบำบัดครั้งแรกขึ้นในเมืองไทยเมื่อปี พ.ศ. 2478 ต่อมาเมื่อ 6 ต.ค. 2483 พลตรีขุนปทุมโรคประหารได้มีโอกาสศึกษาวิชา Physical Medicine ที่ North Western University เมือง Chicago ประเทศสหรัฐอเมริกา และอยู่ในสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านได้เดินทางกลับและก่อตั้งทูเมอร์คลินิก และขยายงานแผนกกายภาพบำบัดที่บริเวณชั้นล่างตึกรังสี (พระตำหนักอุดมวนาภรณ์ในพระราชวังพญาไท) ในปี พ.ศ.2491 และใน พ.ศ. 2493 ท่านได้ก่อตั้งหน่วยแขน–ขาเทียมขึ้นเพื่อช่วยฟื้นฟูผู้พิการในช่วงสงครามเกาหลีรวมทั้งประดิษฐ์แขน–ขาเทียม เครื่องมือกายภาพบำบัด 22 รายการและได้ผลิตถังน้ำอุ่น (Hubbard tank) ซึ่งเป็นการนำเอาความรู้ทางด้าน hydrotherapy มาใช้เป็นครั้งแรกในเมืองไทยสำหรับใช้ออกกำลังกายเพื่อฟื้นฟูเด็กพิการในช่วงมีการระบาดของ โปลิโอ ซึ่งอธิบดีกรมอนามัยยอมรับว่ายังไม่เคยมีใช้มาก่อน

ขณะนั้นโรคโปลิโอระบาดมีผู้มาขอรับการรักษาที่แผนกกายภาพบำบัดที่พลตรีขุนปทุมโรคประหารได้ก่อตั้งขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ในวันที่ 27 พ.ย. 2495 เวลา 11.00 น. หลังจากได้เสด็จเยี่ยมทหารป่วยเจ็บที่มาจากสมรภูมิเกาหลี ณ ตึกมานะธรรมแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังตึกรังสี ทรงทอดพระเนตรกิจการของกองรังสีกรรมและแผนกกายภาพบำบัด ซึ่งรวมถึงงานธาราบำบัดและงานกายอุปกรณ์เทียมกายอุปกรณ์เสริมที่พลตรีขุนปทุมโรคประหารถวายให้ทอดพระเนตร และได้ทรงพระกรุณาพระราชทานทรัพย์จำนวน 250,000 บาท ก่อตั้งทุนโปลิโอสงเคราะห์ เมื่อ 27 ธ.ค. 2495 และเริ่มก่อสร้างอาคาร "ตึกวชิราลงกรณ์ ธาราบำบัด" ซึ่งแล้วเสร็จเมื่อ 25 พ.ย. 2496

เมื่อวันที่ 27 พ.ย. 2495 เวลา 11.00 น.
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ
เสด็จเยี่ยมทหารป่วยเจ็บที่มาจากสมรภูมิเกาหลี
ณ ตึกมานะธรรม และได้เสด็จพระราชดำเนินไปตึกรังสี
ทรงทอดพระเนตรกองรังสีกรรม และแผนกกายภาพบำบัด

ต่อมาเมื่อวันที่ 19 ก.พ. 2497 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงเปิดตึกวชิราลงกรณ์ธาราบำบัด และถือเป็น “วันโปลิโอสงเคราะห์” ตั้งแต่นั้นมา

ในปี พ.ศ. 2511 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้พระราชทาน “ศูนย์ฝึกอาชีพพระราชทาน” เพื่อใช้ในการฟื้นฟูและฝึกอาชีพให้กับผู้ป่วยราชการสนามที่ได้รับบาดเจ็บและพิการจากสงครามเวียดนาม ซึ่งได้มารับการรักษาตัวเป็นจำนวนมากที่ รพ.พระมงกุฎเกล้า และพระราชทานแต่งตั้งให้ พลตรีขุนปทุมโรคประหาร เป็นผู้อำนวยการเมื่อ 2 พ.ค. 2511

วันพฤหัสบดี ที่ 12 มีนาคม 2513 เวลา 15.30 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ไปยังโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เพื่อทรงเยี่ยมศูนย์ฝึกอาชีพและโรงฝึกงานพระราชทานแก่ทหารพิการ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงอาคารศูนย์ฝึกอาชีพพระราชทาน พลตรีขุนปทุมโรคประหาร ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอาชีพพระราชทาน เฝ้า ฯ รอรับเสด็จ ฯ แล้ว กราบบังคมทูลรายงานกิจการของศูนย์ ฯ หลังจากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงฝึกงานพระราชทาน ทอดพระเนตรเครื่องมือในการรักษาพยาบาลทหาร ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานในโอกาสนี้ คือเครื่องลดอุณหภูมิของร่างกายจำนวน 2 เครื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการผ่าตัดสมอง และที่นอนยาง สำหรับใช้ในการรักษาคนไข้ โดยมี ร้อยเอก นายแพทย์บัวจันทร์ สกุลณะมรรคา เป็นผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย ต่อจากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการจัดเตรียมผู้ป่วยให้ใช้แขนขาเทียมได้โดยเร็ว หลังจากการผ่าตัด โดยมี พันโท นายแพทย์ ธำรงรัตน์ แก้วกาญจน์ เป็นผู้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบาย และได้มีการสร้างตึกลิ้นจี่ กิตติขจร ขึ้นเป็นสถานพักฟื้นสำหรับผู้ป่วยทหารที่พิการขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2513

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงได้สร้างคุณูปการให้กับงานเวชศาสตร์ฟื้นฟูไทย ในด้านการสนับสนุนให้ดูแลฟื้นฟูทหารและผู้พิการให้ดีที่สุด เช่น สนับสนุนงานด้านธาราบำบัด งานกายอุปกรณ์เทียม อุปกรณ์เสริม นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมให้ทหารและผู้พิการได้ฝึกอาชีพ ดังจะเห็นได้ว่าทรงพระราชทานทรัพย์เพื่อสร้างศูนย์อาชีพพระราชทาน ให้เป็นแนวทางเพื่อผู้พิการจะได้มีอาชีพดูแลตัวเอง ซึ่งงานฝึกอาชีพนี้ได้ย้ายไปอยู่ที่โรงพยาบาลทหารผ่านศึก โดยมีท่านขุนปทุมโรคประหาร ไปดูแลเป็นท่านแรกและได้สืบสานมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับกองเวชศาสตร์ฟื้นฟู โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ได้ดำเนินการดูแลทหารและพลเรือนที่พิการมาอย่างต่อเนื่อง และได้ขยายงานด้านต่าง ๆ ให้ครอบคลุมดูแลผู้พิการให้ดียิ่งขึ้น โดยมีหอผู้ป่วยใน 40 เตียง และตรวจรักษาผู้ป่วยนอกได้เฉลี่ย

พระราชดำรัส

ในพิธีเปิดตึก วชิราลงกรณธาราบำบัด ตึกพยาธิวิทยา ตึกปฏิชีวนะ และเปิดการใช้เรเดียมบอมบ์

ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า วังพญาไท

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๗

ข้าพเจ้าและพระราชินีมีความพอใจ ที่ได้มีโอกาสมาร่วมในพิธีเปิดตึกวชิราลงกรณธาราบำบัด ตึกพยาธิวิทยา ตึกปฏิชีวนะ และเปิดการใช้เรเดียมบอมบ์ ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าในวันนี้

ตามรายงานที่ผู้บัญชาการทหารบกแถลงมา ก็แสดงให้เห็นแล้วว่ากองทัพบกมีความห่วงใยเอาใจใส่กิจการแพทย์ของทหารอยู่เพียงไร โดยได้พยายามปรับปรุงโรงพยาบาลทหารให้มีสมรรถภาพ สามารถทำการรักษาโรคภัยไข้เจ็บที่จะบังเกิดขึ้นแก่ผู้เจ็บป่วยได้เป็นผลดียิ่งขึ้น โดยฉะเพาะในการเผชิญกับโรคไข้สันหลังอักเสบ ซึ่งอาจยังผลให้ผู้ป่วยพิการใช้อวัยวะบางส่วนไม่ได้ และโรคเนื้อร้ายซึ่งเป็นโรคที่ร้ายแรงต่อชีวิตการที่ได้จัดสถานพยาบาลและเครื่องอุปกรณ์สำคัญในการรักษาโรคทั้งสองนี้ขึ้นเป็นพิเศษคือ ตึกวชิราลงกรณธาราบำบัด และเรเดียมบอมบ์ เพื่อให้การรักษาพยาบาลดำเนินไปตามทางที่เหมาะแก่ความต้องการของวิชาการแพทย์นั้น เป็นข้อที่น่าอนุโมทนา ข้าพเจ้าเองก็ยินดีที่ได้มีส่วนสนับสนุนในการนี้บ้าง ส่วนที่ได้สร้างตึกพยาธิวิทยาขึ้น เพื่อทำการทดลองและค้นคว้าสมุฏฐานของโรคเป็นทางช่วยการวินิจฉัยของแพทย์ก็ดี การสร้างตึกปฏิชีวนะ เพื่อทำการค้นคว้าผลิตยาจำพวกปฏิชีวนะก็ดี ล้วนเป็นการส่งเสริมให้การรักษาพยาบาล ในโรงพยาบาลนี้ดำเนินไปเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ป่วยเจ็บทั้งสิ้น และที่ได้จัดให้มีการค้นคว้าผลิตยาที่จำเป็นขึ้นใช้ได้เองนั้นเป็นการเห็นการณ์ไกล ควรจะได้รับสรรเสริญ

ข้าพเจ้าขอแสดงความชอบใจบรรดาแพทย์ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องและขออนุโมทนาในกุศลเจตนาของท่านผู้มีศรัทธาบริจาคทรัพย์ช่วย ในการสร้างตึกและจัดหาอุปกรณ์ที่กล่าวมา

ได้เวลาแล้ว ข้าพเจ้าจะได้ทำการเปิดแพรคลุมชื่อตึก ขอให้ตึกทั้งสามนี้จงมีความวิวัฒนาถาวร สามารถประสาทบริการ ในการรักษาพยาบาลแก่ผู้ป่วยเจ็บเป็นผลดีสมตามเจตนารมณ์ของกองทัพบกสืบไป เทอญ.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ
เสด็จเปิดตึกวชิราลงกรณ์ธาราบำบัด เมื่อ 19 ก.พ. 2497

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ
พระราชทาน "ศูนย์ฝึกอาชีพพระราชทาน" และแต่งตั้งให้
พลตรีขุนปทุมโรคประหาร เป็นผู้อำนวยการ
เมื่อ 2 พ.ค. 2511 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ
เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
ไปยังโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ทรงเยี่ยมศูนย์ฝึกอาชีพ
และโรงฝึกงานพระราชทานแก่ทหารพิการ โดย พลตรีขุนปทุมโรคประหาร
ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอาชีพพระราชทาน เฝ้าฯ รอรับเสด็จฯ

100 ราย/วัน และมีการตรวจพิเศษและคลินิกเฉพาะทางที่เพิ่มขึ้น ได้แก่การตรวจวินิจฉัยเส้นประสาทและกล้ามเนื้อด้วยไฟฟ้า (Electrodiagnosis), การตรวจวินิจฉัยระบบทางเดินปัสสาวะ (Urodynamic study), การตรวจอัลตร้าซาวด์วินิจฉัยโรคกล้ามเนื้อและโรคกระดูก (Diagnostic ultrasound for musculoskeleton), คลินิกลดเกร็ง (Spasticity clinic), คลินิกฟื้นฟูหัวใจ (Cardiac rehabilitation clinic), คลินิกฟื้นฟูโรคปอด (Pulmonary rehabilitation clinic), คลินิกแก้ไขปัญหาทางเพศในผู้พิการ (Sexual rehabilitation clinic), คลินิกรักษาแผลเรื้อรังขั้นสูง (Advance wound care clinic), คลินิกโรคเท้า (Foot clinic)

อีกทั้งยังได้ให้การดูแลผู้ป่วยราชการสนามอย่างครบวงจร โดยได้จัดให้มีการฝึกและการทำกิจกรรมฟื้นฟู ณ สถานพักฟื้นตากอากาศบางปู เพื่อให้ผู้ป่วยราชการสนามและครอบครัวมีความมั่นใจว่าจะสามารถดูแลตัวเองในเรื่องต่าง ๆ ได้โดยเฉพาะด้านกิจวัตรประจำวัน และหาแนวทางที่จะให้ผู้ป่วยทหารพิการและครอบครัวได้มีอาชีพที่เหมาะสมต่อไป (Prevocational training) ตลอดจนได้เดินทางไปเยี่ยมบ้านทหารพิการ และจัดสัมมนาให้ชุมชนที่ทหารพิการอยู่นั้นได้ร่วมกันดูแลทหารพิการเหล่านั้นอย่างต่อเนื่องให้ดีที่สุด และได้ส่งอาจารย์แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูที่เชี่ยวชาญด้านกายอุปกรณ์เทียม กายอุปกรณ์เสริม ไปร่วมทำงานกับกองออร์โธปิดิกส์ในคลินิกแขนขาเทียม ส่วนงานด้านเวชศาสตร์การกีฬาในผู้พิการ (Sport Medicine for disabled) ก็ได้มีอาจารย์แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูที่เชี่ยวชาญด้านนี้ ไปช่วยงานถึงระดับเป็นแพทย์ประจำทีมนักกีฬาคนพิการไทยในพาราลิมปิกส์เกมส์

นอกจากนี้ พลตรีหญิง เฟื่องฟ้า คุณาดร อาจารย์อาวุโสด้านเวชศาสตร์ฟื้นฟู ของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ยังได้เป็นกรรมการแพทย์ของมูลนิธิสายใจไทยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้า-อยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ทรงก่อตั้งขึ้น และทรงพระกรุณา

พลตรีขุนปทุมโรคประหาร
น้อมเกล้ากราบภาพแกะสลักของทหารพิการ
เมื่อ 5 ธ.ค. 2521 เวลา 16.30 น.

โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี ทรงดำรงตำแหน่งเป็นองค์ประธานมูลนิธิฯ ออกหน่วยแพทย์ติดตามดูแลสมาชิกสายใจไทยอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้ เพื่อให้สนองพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ดังที่ได้ทรงพระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับผู้พิการไว้ว่า ***"ผู้ที่พิการทางกาย เมื่อได้รับการฟื้นฟูบำบัดแล้ว จะไม่พิการทางจิตใจต่อไป เพราะจะสามารถช่วยตัวเอง และประกอบอาชีพต่อไปได้ "***

ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูสวางคนิวาส

เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2505 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ พร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จเป็นองค์ประธานรับมอบที่ดินประมาณ 60 ไร่ ณ ตำบลบางปิ้ง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พร้อมด้วยสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์และสิ่งปลูกสร้างทั้งหมด จากนายอื้อจือเหลียง ประธานกรรมการอื้อจือเหลียงมูลนิธิ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้พระราชทานต่อให้สภากาชาดไทย ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นองค์สภานายิกาสภากาชาดไทย เพื่อตั้งเป็นโรงพยาบาลพักฟื้นคนเจ็บเรื้อรังที่ต้องการอยู่รับการรักษาในโรงพยาบาลเป็นเวลานาน และพระราชทานนามสถานที่นี้ว่า "สวางคนิวาส" (อ่านแบบบาลี ว่า สะ-วาง-คะ-นิ-วาด แปลว่าเมืองสวรรค์ แต่ถ้าอ่านแบบสันสกฤตว่า สะ-หวาง-คะ-นิ-วาด จะแปลว่า เมืองนรก) และโรงพยาบาลที่สภากาชาดไทยตั้งขึ้นตามพระราชประสงค์ใช้ชื่อว่า "**สถานพักฟื้นสวางคนิวาส**" ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นปีสากลคนพิการ สภากาชาดไทยเห็นความสำคัญของผู้ป่วยพิการ จึงเปลี่ยนสถานพักฟื้นสวางคนิวาส ให้เป็น **ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูสวางคนิวาส** ตั้งแต่วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2525

ในวันที่ 17 พฤษภาคม 2542 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้เสด็จทรงเปิดอาคารศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู ซึ่งมีความทันสมัยและสถานที่ให้บริการมากขึ้นกว่าเดิม ปัจจุบันศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูสวางคนิวาส มีความเจริญเติบโต จนมีเตียงคนไข้ถึง 100 เตียง มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 180 คน มีบริการรักษาคนไข้ เป็นที่ฝึกของแพทย์เฉพาะทางเวชศาสตร์ฟื้นฟู, นักศึกษากายภาพบำบัด, นักศึกษากิจกรรมบำบัด, นักศึกษาอรรถบำบัด จากทุกสถานบันที่มีการสอนวิชาเหล่านั้น และขณะนี้ยังมีบริการ Daycare ให้กับเด็กพิการทางสมอง ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ และล่าสุดมีการจัดตั้งศูนย์ขาเทียม สาขาของมูลนิธิขาเทียมในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี รวมอยู่ด้วย

นับได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เป็นผู้ให้กำเนิดศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูสภากาชาดไทย ที่ "สวางคนิวาส" ที่พระองค์พระราชทานให้สภากาชาดไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2505